

PRITARTA
Klaipėdos miesto savivaldybės
administracijos
Ugdymo ir kultūros departamento
Švietimo skyriaus vedėjo
2017 m. rugsėjo 12 d. Nr. ŠV1-288

PATVIRTINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Berželis“
direktoriaus
2017 m. rugsėjo 13 d. Nr.V-36

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO SVEIKOS GYVENSENOS UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Švietimo teikėjas – Klaipėdos lopšelis-darželis „Berželis“ (toliau – įstaiga), įregistruota Juridinių asmenų registre, kodas 190436411. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga. Grupė – ikimokyklinio ugdymo mokykla.
2. Įstaigos buveinės adresas – Mogiliovo 2, LT - 95202, Klaipėda.
3. Programos pavadinimas – Klaipėdos lopšelio-darželio „Berželis“ neformaliojo vaikų švietimo sveikos gyvensenos programa (toliau – programa).
4. Programos rengėjai: direktoriaus pavaduotoja ugdymui Stefa Steigvilienė, ikimokyklinio ugdymo mokytoja Birutė Kenzgailė.
5. Programos koordinatorius - direktorė Birutė Maknavičienė.
6. Programos trukmė – vieneri metai. Programos turinys koreguojamas pagal poreikį.
7. Programos dalyviai – ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai.
8. Vaikų grupės formuojamos atsižvelgus į amžiaus tarpsnį, ugdytinių gebėjimus ir saviraiškos poreikius.
9. Programos įgyvendinimui įstaigoje sukurtos palankios materialinės ir sveikatos mokymo sąlygos: sporto salė su įvairiu sportiniu inventoriu vaikų sveikatos palaikymui, stiprinimui, sveikatingumo takelis plokščiapėdystės profilaktikai, gimnastikos kilimėliai, kamuoliai ir sienelė taisyklingos laikysenos formavimui.
10. Programos įgyvendinimui pedagogas turi tinkamą išsilavinimą, kuris suteikia teisę dirbti su ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikais. Pedagogas nuolat tobulina savo įgūdžius sveikos gyvensenos seminaruose, kvalifikacijos kėlimo kursuose, turi auklėtojo metodinio kvalifikacinę kategoriją, skleidžia savo gerąją darbo patirtį tarp miesto ir respublikos pedagogų. Neformaliojo švietimo ugdymo pedagogas geba atlikti vaikų fizinio pajėgumo vertinimą, nuolat stebėti ir fiksuoti vaiko pasiekimus sveikos gyvensenos srityje.

II SKYRIUS PRINCIPAI

11. Sveikatingumo principas. Siekiama fizinės ir dvasinės sveikatos darnos, ugdant vaiko elgesį ir vertybes, kurios sudarytų sveikos ir saugios gyvensenos pamatus. Ugdyti fizinės kūno galias, judėjimo poreikį. Kurti saugią, vaiką ugdančią aplinką.

12. Individualizavimo ir diferencijavimo principas. Fizinio aktyvumo ugdymas grindžiamas atsižvelgiant į vaikų grupės ar į konkretaus vaiko individualią sveikatos būklę, turimą fizinio aktyvumo patirtį, gebėjimus, pažinimo būdus, gyvenimo ritmą, interesus, galimybes ir amžių.

13. Integralumo principas. Garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna, vaiko asmenybės harmoningas skleidimasis, visuminis pasaulio suvokimas.

14. Tęstinumo principas. Siekiama ugdymo vieningumo bei tęstinumo šeimoje.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

14. Programos tikslas – siekti, kad vaikas išsiugdytų teigiamą nuostatą ir požiūrį į sveiką gyvenimo būdą, ugdytųsi reikalingus gebėjimus ir įgūdžius fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimui.

15. Programos uždaviniai:

15.1. tenkinti vaiko poreikį judėti, skatinti pasitikėjimą savo jėgomis, ugdyti pozityvų požiūrį į sveiką ir saugią gyvenimą;

15.2. formuoti ir tobulinti pagrindinių judesių įgūdžius, įvaldyti įvairius jų atlikimo būdus, panaudojant netradicinius metodus – jogos, kalnetikos elementus, kvėpavimo bei atsipalaidavimo pratimus.

15.3. stiprinti šeimos ir darželio bendradarbiavimą puoselėjant sveikatos vertybes.

IV SKYRIUS TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

16. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus programos turinys, naudojamos priemonės, įranga:

Eil. Nr.	Turinys		Priemonės	Laukiamas rezultatas	
	Ikimokyklinis amžius	Priešmokyklinis amžius		Ikimokyklinis amžius	Priešmokyklinis amžius
16.1	Fizinis aktyvumas: žaisdamas juda įvairiais būdais imituoja gyvūnus, mina „dviratį“, suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, paskui į išorę, šokinėja viena koja, stovėdamas stiebiasi, atsistoja, nušoka ir užšoka ant pakylės, šoka į šoną, greitai laksto, sustoja ir pajuda iš	Sveikatos gyvensenos supratimas: suvokia, kas yra gera sveikata, kaip ją stiprinti ir kas kenkia. Supranta judėjimo reikšmę gerai savijautai, suvokia pusiausvyrą tarp judraus gyvenimo būdo ir ramaus. Geba išlaikyti pusiausvyrą, būti ramybės būsenoje. Žaidžia žaidimus su priemonėmis ir be jų, orientuojasi erdvėje, jaučia	Gimnastikos sienelė, suoleliai, pusiausvyros tilteliai, puslankiai pralindimui, keturių landų tunelis su kiauryme, maišai šuoliuoti, gimnastikos lazdos, įvairių dydžių lankai, žymekliai, smėlio maišeliai, įvairių dydžių kamuoliai žaidimams, sensoriniai	Priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Priminus ir parodymus saugiai naudojasi priemonėmis, priminus stengiasi sėdėti ir stovėti taisyklingai. Pasako, koks maistas reikalingas, kad augtume stiprūs ir sveiki.	Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Saugiai naudojasi priemonėmis, stengiasi sėdėti ir stovėti taisyklingai. Sąmoningai suvokia sveiko maisto poveikį organizmui. Įgyja supratimo ir žinių, kad vanduo labai reikalingas mūsų sveikatai ir kokių gėrimų reikėtų vengti. Įgyja žinių apie higieną kūno ir drabužių švarą bei

	<p>vietos, užlipa ant paaukštino ir nušoka ant žemės, meta kamuolį, gniūžtę į taikinį, mėto kamuolį vienas kitam ir gauda, meta į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna, laipioja kopėtelėmis, bokšteliais, dalyvauja bėgimo estafetėse, žaidžia įvairius šuolių žaidimus, šokinėja per šokdynę, lanką.</p>	<p>džiaugsmą ir pasitenkinimą, įveikdami užduotis, patirdami pergalę, mokosi pralaimėti. Susipažįsta ir bando taikyti jogos, kalanetikos, pilateso pratimų elementus, mokosi atlikti tų pratimų judesius, išlaikyti reikalingas formas, kvėpavimo ritmą, pajaučia naudojamų pratimų reikšmę atsipalaidavimui, kūno lankstumui, koordinacijai, motorikai. Geba derinti aktyvią ir ramią veiklą, fizinį krūvį ir atsipalaidavimą. Aiškinasi ir diskutuoja, kas yra sveikas gyvenimo būdas, gera fizinė sveikata, sveikas maistas. Laikosi asmens higienos, tobulina savarankiškumo įgūdžius. Savarankiškai susitvarko savo darbo priemones, drabužius, suvokia, kokia apranga kokiam orui reikalinga.</p>	<p>kamuoliai dygliuotu paviršiumi, šokinėjimo virvutės ir kamuoliai, jogos kilimėliai, treniruokliai, grotuvas.</p>	<p>Supranta, kad miegas ir poilsis yra labai svarbus, norint būti žvaliam ir sveikam. Įgyja žinių apie higieną burnos, kaip palaikyti kūno švarą, plauti rankas, prižiūrėti savo rūbus, avalynę. Ima derinti akies ir rankos koordinaciją, išlaiko kūno pusiausvyrą, sukaupia ir išlaiko dėmesį. Lavėja smulkioji ir stambioji motorika, didėja ištvermė. Gerėja fizinė ir psichinė sveikata. Mokosi valdyti savo emocijas, suprasti kitų žmonių nuotaikas pagal veido išraišką. Suaugusiojo padedamas bando įveikti emocinius sunkumus, susivaldyti.</p>	<p>tvarką. Geba valdyti savo emocijas, supranta kitų žmonių nuotaikas pagal veido išraišką. Geba įveikti emocinius sunkumus, susivaldyti. Geba įveikti emocinius sunkumus, susivaldyti. Suvokia, kad mankšta padeda jaustis žvaliam, suvokia, kaip ir kur galima sportuoti.</p>
16.2	<p>Sveiko gyvenimo įgūdžių supratimas</p>	<p>Bendravimas ir bendradarbiavimas su kitais:</p>	<p>DVD, kelio ženklų maketai, simboliniai</p>	<p>Suvokia, kaip galima susidraugauti, palaikyti</p>	<p>Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis,</p>

<p>įgūdžiai: suvokia, kas yra sveikas gyvenimo būdas, gera fizinė sveikata, sveikas maistas. Laikosi asmens higienos, tobulina. . Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. Estafetėse juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais, žaisdamas bėgioja pristatomuoju ir pakaitiniu žingsniu, įkalnėn, nuokalnėn, žaidžia sportinius žaidimus, varžosi tarpusavyje, dalyvauja estafetėse, šokinėja per gumytę, žaidžia komandinius žaidimus: krepšinį, futbolą, badmintoną, kėglių žaidimus</p>	<p>užmezga ir palaiko draugiškus santykius su kitais, kartu susitaria dėl taisyklių ir jų laikosi, prisiderina prie kito teigiamų veikslių ir sprendimų, kilus konfliktui, geba susitvardyti, ieško priimtinių sprendimo būdų. Suvokia save kaip asmenį, stengiasi darniai sugyventi su kitais. Suvokia kada ir į ką kreiptis patarimo, ar pagalbos. Rodo užuojautą kitam, rūpestį kito išgyvenimams, pasiūlo savo pagalbą. Jaučia užuojautą nuskriaustam vaikui, geba apibūdinti, kaip atrodo nelaimingas, sergantis vaikas. Įgyja žinių apie saugų elgesį kieme, gatvėje, salėje ar kitose vietose. Stengiasi įsiminti įvairių pavojaus ženklų simbolius, vartoja jų terminus gyvenime.</p>	<p>ženklai, signalinės liemenės, vėliavėlės, kompiuteris.</p>	<p>draugystę. Sąmoningai suvokia, kodėl negalima muštis, stumdytis, skriausti kitą, prasivardžiuoti. Supranta, kaip jaučiasi kitas, kai iš jo tyčiojasi. Savais žodžiais gali paaiškinti, kodėl be suaugusiojo žinios negalima išeiti iš namų, kiemo, bendrauti su nepažįstamais, imti iš jų siūlomų dovanų. Geba atpažinti tinkamus ir netinkamus prisilietimus, atpažįsta ir įvardija situacijas, kurios kelia grėsmę jo saugumui ir orumui. Suvokia, kad negalima liesti vaistų ar nežinomų medžiagų. Geba paaiškinti, kur kreiptis ištikus nelaimei, žino, kas galėtų padėti. Suvokia, kad negalima ilgai žiūrėti televizorių</p>	<p>kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, prie vandens telkinių, ant ledo, gaisro metu, su elektros prietaisais, vaistais. Žino, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais žmonėmis ir gyvūnais. Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>
--	---	---	---	--

				<p>arba naudotis kompiuteriu, ar kitais mobiliaisiais įrenginiais. Suvokia savo galimybes ir išmoksta susitaikyti su pralaimėjimu.</p>	
16.3	<p>Emocijų ir jausmų raiška: pakviečia kitą vaiką žaisti, jei šis atrodo draugiškai nusiteikęs. Auklėtojai praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Žino keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Erzinamas nepuola muštis, bet pasako auklėtojai. Mokosi nusiraminti judėdamas, žaisdamas, atlikdamas nusiramavimo pratimus, kvėpuodamas.</p>	<p>Orientavimasis aplinkoje ir elgesio padarinių numatymas: stengiasi elgtis atsargiai kieme, salėje, kitose lankomose vietose. Tyrinėja supančią aplinką, gamtą, orientuojasi aplinkoje. Supranta apie saugų ir atsargų elgesį gamtoje. Mokosi pažinti savo kūną, domisi lyčių skirtumais, kūno sandara. Geba būti geranoriškas aplinkiniams, nusiraminti ir atsipalaiduoti, patyrus stiprių emocijų.</p>	<p>Plakatai, knygos, fotonuotraukos, stalo žaidimai, kiemo įrenginiai ir treniruokliai, užduočių knygelės apie sveiką gyvenseną, meninės raiškos priemonės.</p>	<p>Nusako, ką išgyvena, būdamas gamtoje, salėje, grupėje. Apibūdina savo emocijas, nuotaikas, išgyvenimus. Susipažįsta ir išbando, kaip naudotis priemonėmis, padedančiomis sportuoti. Suvokia, kaip saugiai elgtis darželio kieme, su jame esančiais sporto įrengimais. Suvokia saulės naudą ir žalą. Supranta, kaip veikia mūsų sveikata įvairios orų permainos, metų laikai. Orientuojasi erdvėje, skiria kairę ir dešinę, geba įsiklausyti į suaugusiojo komandas.</p>	<p>Domisi savo ir kitų emocijomis, jausmais bei jų raiška. Atpažįsta ir įvardija ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. Atpažįsta kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kitos norus).</p>
16.4	<p>Gebėjimas laikytis susitarimų:</p>	<p>Bendravimas ir bendradarbiavimas komandoje:</p>	<p>Knygos, vaizdo įrašai, fotoalbumai,</p>	<p>Paašškina, kad norint išgirsti ir suprasti, ką</p>	<p>Pats taiko įvairesnius</p>

	<p>susipažįsta su įvairesniais nusiramino, atsipalaidavimo būdais. Bendraamžio erzina nusiūta ir nueina šalin, susilaikydama nuo konflikto. Suaugusiojo stebimas žaidžia aktyvius žaidimus, susivaldo, neužgauna kitų. Aiškinasi skirtumus tarp aktyvių žaidimų ir peštynių tikrovėje. Paprašytas tvarko kitų išmėtytus kamuolius, nors ir pyksta bei mano, jog tai neteisinga. Geba susitaikyti su pralaimėjimu, didžiuojasi ir džiaugiasi ne tik savo, bet ir kitų pergalėmis.</p>	<p>diskutuoja, susitaria dėl žaidimo taisyklių, pasiskirstymo į komandas. Suvokia sakomas komandas, judesių pavadinimus. Sugeba laikytis ir įsiminti žaidimo taisykles. Suvokia simbolių reikšmes. Komentuoja, kodėl nedera netinkamai elgtis, įžvelgia ir paaiškina galimas netinkamo elgesio pasekmes. Ugdomi poreikį kurti savo žaidimo taisykles, mimika, gestais, judesiais imituoti gyvūnų judesius, plečia žodyną įvairiais sportiniais, sveikatos terminais. Atpasakoja žaidimo taisykles ir eiga, supranta, kad ženklai padeda susikalbėti žmonėms.</p>	<p>laikraščiai, žemėlapiai, pirštinių lėlės, kaukės, muzikiniai įrašai.</p>	<p>sako kitas, reikia būti atidžiam, susikaupti. Geba apibūdinti pagrindinę kalbėtojo mintį. Žaidžia imitacinius žaidimus ir geba juos pavadinti. Savais žodžiais paaiškina, kad įvairūs ženklai yra skirti žmonėms susikalbėti, susitarti ir bendrauti, atpažįsta grafinius ženklus. Išklauso ir supranta žaidimo taisykles, skatina kitus jų laikytis, paaiškina tiems, kurie jų nesuprato. Reaguoja į suaugusiojo prašymus, siūlymus, patarimus.</p>	<p>nusiramino, atsipalaidavimo būdus. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Draugiškai tariasi dėl komandinio žaidimo, taisyklių.</p>
16.5	<p>Savivoka ir savigarda: samprotuoja apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ Suvokia save kaip asmenį - kaip atrodo, ką turi,</p>	<p>Kūrybiškumas fizinėje veikloje: suvokia spalvų ir ženklų reikšmę, kuria įvairius plakatus, ženklus, knygas apie sveiką gyvenimą, emblemas sportinėms pramogoms, šventėms. Jaučia</p>	<p>Grotuvas, relaksacinė, ritminė muzika, eteriniai aliejai, jogos kilimėliai, akmenėlių takelis, kamuoliukai, plunksnelės, žaidimai prie</p>	<p>Geba pajauti muzikos nuotaiką, ritmą, tempo kaitą. Derina judesius pagal muziką, kuria, improvizuoja, atkartoja ir imituoja gyvūnų elgseną. Geba</p>	<p>Geria pakankamai vandens. Stengiasi valgyti įvairų maistą. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai tvarkingai</p>

<p>ką veikia, pasako apie šeimą, jos tradicijas, laisvalaikį.. Vaikas atsisako suduoti kitam, suprasdamas, kad jam skaudės. Vaikas sako, kad prieš pietus nevalgys atsineštų sausainių, juos suvalgys po pietų. Kalba, diskutuoja apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą. Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu.</p>	<p>relaksacinės muzikos poveikį atsipalaidavimui, kuria plastinius judesius, įvairias figūras jogos pratimų pagalba. Tyrinėja judėjimą, judesius jungia į bendrą visumą, orientuojasi erdvėje ir stengiasi nesusidurti su kitu. Geba atlikti judesius tam tikru ritmu, tempu, improvizuoja vaizduotės žaidimus, panaudodamas pasakos personažus. Juda improvizuodamas ir įsivaizduodamas savo paties išgyventą patirtį arba pasiūlytą pedagogo. Pastebi ir atpažįsta personažus iš judesio, mimikos ženklų. Kūrybiškai plėtoja savo žaidimus, geba įtraukti ir kitus vaikus.</p>	<p>šviesos stalo, šokių skarelės, spalvotas parašiuotas, širmelės, spalvoti kamuoliai, sensoriniai dygliuoti kamuoliai.</p>	<p>vaizduoti aplinkos daiktus bei reiškinius. Tobulėja judesių plastiškumas, kūno lankstumas. Koordinuoja judesius, jungia juos į visumą. Perteikia nuotaiką, išreikšdami erdvės ir laiko elementus. Džiaugiasi savo išgyvenimais, spontaniškai reikšdami savo įspūdžius.</p>	<p>apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna. Savarankiškai tvarko priemones po žaidimų ir veiklos vietą. Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Žino, kaip saugiai elgtis sporto salėje, kieme, gatvėje, kelyje, prie vandens telkinių, ant ledo. Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>
--	--	---	---	---

17. Ugdymo metodai: žaidimai, pratybos, komandinės veiklos, situacijų kūrimas, interviu, projektai, varžybos, ekskursijos, susitikimai, akcijos, teminės savaitės, stebėjimai, pokalbiai, improvizacijos, eksperimentai, tyrinėjimai, konkursai, parodos ir kt.;

V. PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

18. Įgyvendinus programą ikimokyklinio amžiaus vaikai:

18.1. gebės atlikti pagrindinius judesius, išlaikys pusiausvyrą, lavės akių-rankos koordinacija, smulkioji motorika;

18.2. saugos savo ir kitų sveikatą ir saugiai elgsis aplinkoje;

18.3. suvoks, kad būtina laikytis kūno higienos taisyklių;

Laikysis susitarimų, taikiai spręs nesutarimus, išmoks nusiraminti atsipalaiduoti;

18.4.ugdysis sveikos mitybos įpročius.

19.Įgyvendinus šią programą priešmokyklinio amžiaus vaikai:

19.1.žinos ir taikys pagrindinius sveikos gyvensenos principus;

19.2.supras fizinės, psichinės, socialinės sveikatos reikšmę ir naudą gyvenime;

19.3.suvoks save kaip asmenį, pasižymintį unikaliomis savybėmis, supras, kad augdamas jis keičiasi ir tobulėja;

19.4.palaikys palankius santykius su bendraamžiais ir suaugusiais, bus draugiškas, išmoks valdyti savo emocijas;

19.5. džiaugsis sveikai gyvendami kartu su šeimos nariais;

19.6. laikysis elementarių asmens higienos ir aplinkos švaros reikalavimų, suvoks, kad mūsų kūnui reikalingas ne tik aktyvus judėjimas bet ir kokybiškas atsipalaidavimas;

20.Pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, vaiko elgesio, veiklos ir darbų analizė, fizinio pajėgumo tyrimai, individualūs pokalbiai, diskusijos su vaiku, ugdytojų tėvais, garso, vaizdo įrašai.

21.Vaikų pasiekimų vertinimo dažnumas: vaiko daroma pažanga yra vertinama 2 kartus metuose: rugsėjo ir gegužės mėnesiais, numatant individualios pagalbos vaikui priemones sveikatos stiprinimui. Galimi ir tarpiniai vaikų pasiekimų vertinimai.

22.Vaikų pasiekimų fiksavimo formos: vaiko pasiekimų ir pažangos stebėjimo lentelės, individualus pasiekimų aplankas.

23.Vaiko pasiekimai ir pažanga su ugdytinių tėvais aptariama individualiai.

SUDERINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Berželis“
mokytojų tarybos 2017 m. rugpjūčio 31. d.
protoliniu nutarimu (protokolo Nr.3)

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija.
2. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Šmm aprūpinimo centras. 2014m.
3. Adaškevičienė E., Dilienė R. (2000) Vaikų sveikatos ir fizinio ugdymo programa „Aukime sveiki ir stiprūs“. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
4. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Šmm aprūpinimo centras, 2015m.
5. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa. (1997) Vilnius: Leidybos centras.